B. N. C
FIRENZE
1 0 4 2
21

Digitized by Google

INITIA PRINCIPATVS
INNOCENTII VNDECIMI
Pontificis Optimi Maximi.

O R A T I O

Antonij de Amadoris, olim de Malegonnellis.

VENETIIS, M. DC. LXXVII.

Typis Antonij Boſij.
Superiorum Permiſſu.

1042.21

EMINENTISS.[mo] ET REVRENDISS.[mo]

PRINCIPI
CARDINALI CYBO

Antonius Amadorus, olim de Malegonnellis.

F.

NOn tu, Princeps Eminentiſsime præcipuus occurras, cui Orationem meam conſecrem, qui adeò in Regno Virtutum preſulgens, vt nec diù quærendus fueris ad onera Chriſtiani Imperij leuanda? Vtinam mihi par voto Pliniani ſtyli felicitas contigiſſet; haberet Roma poſt tot interualla temporum, quo Nouocomenſium Vrbi vicem excelſæ facundiæ pari gloria referret; ſed quamuis ingenium mihi, tantùm infra omnem eloquentiæ gloriam iaceat, qnantùm virtutes, quas breuiter, & curſim ſignaui, ſupra ſortem huma-

nam eminent; facilè tamen à pudore meo impetraui, vt hoc tibi, qualecumque tenuitatis meæ ſpecimen offerem; fretus animi tui magnitudine, qua non tam fælices, ac victuros, quam rudes, & informes ingeniorum fœtus humaniſsimè complecteris; in morem Oceani, qui ingentia flumina eodem excipit ſinu, quo inglorias riuuli aquas non dedignatur Vale.

ORATIO

DEerat hoc vnum Romanę calamitati P.P. E.E. vt euerſis olim Africę, Aſięq; Regnis inuideremus. O felix Ilium, tuq; auſpicio meliori condita, & deleta Carthago! Noſtra vobiſcum arma, Gręcorumq; incendia melius egere quam creditis; toto namq; ſatorum impetu ſemel concuſſa in nouas amplius non ſurrectura clades, nullis impoſterum obnoxia lacrymis, nec exterorum triumphis iterum damnanda cecidiſtis. Quidquid è veſtra, magnaq; fortuna mirata eſt, & amauit Antiquitas, durabit in luce temporum, & fama rerum, quamdiù fides annalium, quamdiù pretium erit mortalium auguſtiora cognoſci.

Vna Vrbium Roma toties exciſa ferro, funerata cladibus, extincta flammis, ſe tamen malis ſuis ſuperſtitem intuetur attonita; tanquam, nec Imperij finem habitura, nec doloris; & veluti parum fuerit tot Gentium, ac Regnorum excidijs ſępè aduerſa parentaſſe fortuna, deuictiq; Orbis terrarum inuidiam domeſtica ſępè cede, ferroq; ciuili expiaſſe, altricem hanc populi principis, Cęlo, & Syderibus cognatam Vrbem ad hoc qui ſata videntur ſeruaſſe, vt

in altiſſima rerum tranquillitate ſeuiorem bellis omnibus pacem ſentiret.

Date veniam impatientiæ doloris, ſi profunda vulnera grauiori, quam par erat manu tentauero. Proh' nefas! Non morum pudor, non legum reuerentia, prompta audaciæ, prompta flagitio merces; cum interea fæcunda virorum paupertas per tot humanæ calliditatis ambages eluſa emeritum de virtute ſpiritum contentioſa mendicitate ſuſtentat. Hinc Fides, Pietas Religio, quid vltra exequar!

At non ego is ſum, qui hac arte principes illos inſimulem, quorum memoriam, & ſacra Cinerum reuereor. Crediderim res humanas more gurgitis, ſeu rotæ verſari, & per vices temporum virtutes etiam, & vitia, aduerſis fruſtra dominantibus, deprimi, & attolli. Damno itaq; ſeculi mores, defleo fatum Vrbis.

Sed ſi tibi Numina, Principum Sanctiſſime non aliud ad Imperium iter, quam per damna noſtra decreuere, iam tanta fælicitate penſamur, te Principe, vt nos calamitatum noſtrarum non pæniteat. Quid enim, aut nobis certius ad Salutem, aut tibi maius ad gloriam, quam curæ tuæ genus humanum committi, eo potiſſimum tempore, quo nemini dubium fuit periturum id omne, quod tuendum non ſuſcepiſſes? Habuit illico, & voti, & amoris ſui pretium Chriſtiana Republica; quam concuſſam, ac penè rue-

ruentem non tu reluctatus, inuitusque, ſed eius periculo maior occurrens, tanta ſtatim virtute firmaſti, vt apparuerit alijs Regna tradidiſſe Principibus Deum, te illli reſtituiſſe.

Dignus profectò eras, qui non niſi, ſupplice Imperio, regnares; meruerant virtutes tuę, vt recuſatę etiam potentię gloria inſignirentur. Sed remiſiſti Chriſtianę Reipublicę neceſſitatem hanc verecundię; noluiſti decus tantę maieſtatis ad preces deprimi; velut accomodatius laudi tuę, ſi id per te iam creſceret, antequam acciperes, vt ſublimares. Quis adeo moderationis tue, ſimulque noſtrę calamitatis ignarus, vt ſibi perſuaſum velit inclinatam te, nutantemquę Romanę rei molem ambitionę potius, priuatiſque vtilitatibus, quam ſecuritate publica, & amore noſtri ſubijſſe? Nec alia rationę crediderim iniectas tibi aliquando ad Imperium moras, quam vt ingenti experimento de affectibus tuis Principatum oſtenderes, antequam imperares.

An ne reniti fas erat, quem vota gentium, Salus publica, & manifeſtum Numen impelleret? & quidem Eccleſię Principes non humanis conſilijs, ſed Cęleſti Suffragio conſtitui, quando certioribus indicijs comprobatum? Non magis aliàs in ambiguo ſapientium mentes; numquam fama conſtantius elegit. Ferunt Periti ſyderum nullius natalem horam Imperio longius abfuiſse. Sed quid ego imprudens Caldeorum artem attingo? tanquam ijs ſuccenſeam,

qui

qui non iuxta barbaras gentes, ſed in gremio Religionis, in ſinu fidei audacem curam, & fulmine vltimo plectendam ſyderibus inferunt, nec tam ortus Pontificum, quam auſpicia Comitiorum pręſentant, in quibus non alia certior futuri Principatus coniectura quam mores Candidati. Ii Santiſſimo Regum Dauidi, & Ioſepho Principum Caſtiſſimo ad præſagium futurę magnitudinis efſulſere.

Vtinam, mihi breuiter, & curſim dicturo fas eſſet curioſam diligentiam ad incunabula tantę Maieſtatis conuertere, mox tenerę, demum adultę indolis glorioſiſſima ſpatia percurrere, in quibus manifeſta luce virtus futuri Principis proluſit; ſed iam Romana in Aula robuſtam mentem, ac rerum maximarum capacem feſtinans oratio aſſequitur. Non eſt, quod mihi de Principe noſtro credatis; Mirati & vos eſtis illius prudentiam, fidem, humanitatem, fortitudinem, temperantium; vidiſtis eundem Magiſtratibus, Prouincijs, ipſa denique iam purpura maiorem. Et cui non animum licuiſſet in arcana futuri abſque Miniſterio ſyderum immittere, & ſpes humanas ad ea tempora excitare, quæ nos præſenti fælicitate ſentimus.

His itaque Virtutum auſpicijs propè fortunam hominis egreſſus, terreſtre Dei Solium aſcendit. Tum delectis, qui peritia Legum, & morum in-

tegri-

tegritate præminebant, ad præcipua Imperij onera Sanctioris Senatus emendatiſſimum virum adſciuit, & vt multiplicem in virtutibus, ita prudentia, fideque ſingularem.

Quis credat, Pontifex Sanctiſſime, mutatas illicò rerum vices, pulſaſque temporum calamitates, niſi & credat fuiſſe tuæ reſeruatum gloriæ perditum vitijs ſeculum ingredi, vt Innocentiæ conſecrares? Debemus ſanè hanc tibi fortunam, cuius ad imaginem, & in quantum homini fas eſt per diuina ire veſtigia, nos ipſos emulatione quadam virtutis, & obſequij ambitione formauimus. Nihil enim eſt ad ſuadendum efficacius, quàm exemplar iubentis. Et non luxus, non effrænas cupiditates, non denique conſcientiæ ſuæ numen reformident, qui Regnatricem Aulam, vt Aedem Sanctitatis, Innocentiæ Sacrarium intrauerint, quique Principem viderint tanta moderatione, tantaque abſtinentia degentem, quantam non Conſulares agricolæ Curij, & Fabricij, ſed ne ipſi quidem veteres Chriſtianæ Seueritatis Antiſtites nouere?

Emendatos mores inſequuta eſt, pari cura, ærarij reparatio. Redacti ad cenſuram, honeſtique normam ſumptus immodici, largitates inconſultæ, coerciti publicanorum quæſtus, conuerſæ ad leuamen Vrbium pecuniæ publicæ, adminiſtratæ Chriſtiani Orbis rationes, tam diligenter, quàm pro-

priæ , tam abſtinenter , quam alienæ. Occurrit hic fratris pijſſimi Filius ; ſed tam diſſimilis fortunæ ſuæ , quam Principi noſtro ſimillimus , qui maieſtatem vulgo immiſcens exemit Principatu ſuperbiam. Hinc vindicatæ Populorum fortunæ , reparata Prouinciarum damna , necminori gloria poſteritati conſultum . Scient futuri ita demum affluere publicas opes , ſi domos Principum continentiæ laus , & morum diuitiæ commendent .

Agnoſcimus quidem bona noſtra , Pontifex Sanctiſſime , nec fæliciorem vllum , aut optauimus , aut ſenſimus diem , quam quo primùm per Sacræ viæ frequentiam , inter Populares plauſus , & ſurgentium gaudiorum impetus incedentem te vidimus. Sed liberam audi publici amoris querelam : Dum Arcus , & Statuas , aliaque triumphantium decora tuus reſpuit pudor , amiſit Roma vicem , qua ſe gratam probaret . Quidquid enim opibus , arte , cura , ingenio valuit, id omne in obſequium tui , cultumque contulerat.

Numquam glorioſius Pictura colorum audacia proceſserat , quàm iuxta monumentum victoriæ Septimij Cæſaris Pulchrum nobis, glorioſum tibi , dignum Deo ſpectaculum . Vidiſſes effigiem tuam inter Aegyptias Lauros , inter Arabum , & Parthorum exuuias curru modeſtiæ inſidentem , nec tam de vitijs hominum , quàm de Victorijs Cæſa-

ſa-

ſarum triumphàntem. Stetiſſent ante te non vin-ćti Duces, Regeſque, non euerſarum Vrbium imagines, ſed hilares Gratiæ, & vitta pudoris inſignitæ; liberi ab ambitu Honores; redemptæ virtutis pretio Dignitates. Auxiſſent ſimulacri tui maieſtatem deuinćtæ pari nexu, ſcelerum altrix, Auaritia, & virtutum ingrata comes, Ambitio; inde catenatus Furor, Perfidia domita, coercitæ Voluptates, frænata Libido, confuſæ Hæreſæs, Impietas ſubaćta.

Haud longè Moles Cæſaris, cui generis humani amor cognomentum indidit; ſed nullo recentis pompæ apparatu, niſi veteri, ſuoque cultu notabilis. Hanc grata Ciuitas, vt pudori tuo conſuleret, ſimulque in Titum excitaret inuidiam, velut comparationi diffidens de induſtria omiſerat. Nouum ſanè triumphi genus, & annalium vetuſtati incognitum; per quod in experimentum publici affećtus, & ſinceri iudicij Romana fides euocata, ſupra eblanditos honores, caducaſque Cæſaris imagines, vera & æterna, & quæ in animis hominum tenes, virtutum ſimulacra extuliſſet. Non enim Titi mores dehoneſtamento vitiorum immunes: præbere adhuc Archus, & vićtoriæ, & crudelitatis documenta; ad humanos cibos compulſas Vrbes; peremptam gladio ætatem, quam ipſa Barbarorum ira cuſtodit; ſanćtiora Orientis igne, ferroque conſumpta tyranni

mentem arguere, non Principis. Cur non hic auro effigies, ſtatuaſque Principi noſtro dicatas, qui Romam Annonæ impatientia exemit; qui primus, aut ſolus auitas opes ærario veſtigales effecit; cuius munificentia publica egeſtas mollitur, caſtitas Matronarum, & pudor virginum alitur; qui denique, domeſticis fortunis in Deum, & pro Deo refuſis, exterorum Prouincias pietate deuinxit, coegitque Reges ad ſtipendium amoris?

Sed iam tibi iucundum, mihique facilem tranſitum exhibent triumphales Principis Arcus, qui primus omnium Cæſarum, luſtrato victorijs terrarum ambitu, gloriæ ſuæ Cælum ipſum adiecit. Occurriſſet oculis tuis Religio, eo diademate, eaque ſede coruſcans, per quæ ſupra terras omnes fælix olim, & beata Patmos inclaruit. Circumſuſæ vndique virtutes; diſtinctæ tamen habitu, vultu, miniſterio; quarum duæ, vt præfulgentes forma, ita Solio propiores; Vna criminum vindex, ac Dei fulmine terribilis; compoſita ad Clementiam altera, redemptæ humanitatis Inſigni, & neceſſario Fidei Dedecore ornata. Haud procul reuincta oleis Virgo, quæ ferrum, Europæ viſceribus detractum, in Aſiam vertiſſet. Hinc è conſpectu Regina infelix Solyma, Vrbeſque aliæ è catenis ſuis ad ſpem libertatis erectæ; illinc, in omen victoriæ, odorata

Syriæ

Syrie nemora, & fertilis palmarum Idume.

Quis me ſatentem arguet? Suo præteritum loco Capitolium referatur: Spes illic publica triumphalem tibi currum extruxerat. Adacti iugo Dracones, in omen fertilitatis, & ærarij tutelam. Ad modum Aurigæ Pales, ac Ceres, quæ laudum tuarum veritatem, falſo licet numine, fatebantur. Numquam manus artifex pretio lapidum fælicius reſpondit. Opus ſanè te dignum, & nemini adhuc Regnantium ab induſtria fortunæ excogitatum.

Adhibita namque clariora Vrbis ingenia, diùque titulis inſudatum; Iam Optimi, Pij, Maximi, aliaque cognomina mutata ſæpius, & deleta, tanquam omne, quod nomini tuo adderetur, vt vſurpatum ab alijs, & magnitudine tua inferius, veritas improbaret.

Eſt tamen aliquid, quo nos demeruerit adulatrix antiquitas; nam cum vocabula omnia virtutum turpi aſſentatione, vitijſque Cæſarum polluiſſet, ſanctiſſimum Innocentiæ decus intactum, & illibatum poſteritati omiſit, vt eſſet aliquando, quo mores, virtuteſque Pontificum auguſtius conſecrarentur. Herentes itaque animos, ac deſperatam artem iuuit ſagax conſilium: abſtinerent incepto; ſatis gloriæ Principis conſultum, manerent modò veſtigia irriti laboris, & eluſi ingeniorum conatus.

Veniet ergo tempus, quo, & tu, Principum Sanctiſ-

ctiſſime , inter Capitolij Signa , & priſca Vrbis miracula monſtreris , neglectiſque Bruti, aliorumque imaginibus , tibi vni curioſa poſteritas hæreat, legatque marmor nullis titulis plenum . Viue interim annos vltra etiam vota noſtra fælices , & poſtquam genus humanum diù te mortalem habuit , vt maiorem imperio terrarum , Virtus tua Cælo reſtituat .

1042 21
Z
79. 457097

[illegible]